

PREDPISI

Splošno

Temeljni predpis, ki ureja delo dijakov in študentov je Zakon o delovnih razmerjih (v nadaljevanju: ZDR). Po ZDR lahko študentski servisi posredujejo študentsko delovno silo v podjetja samo na podlagi napotnice. Zakon študentsko delo obravnava kot 'civilno razmerje' med študentom in delodajalcem. Drugace pa se ZDR razmerij znotraj študentskega dela dotika bolj na posreden način in sicer z določbami o delu oseb mlajših od 18 let, z določbami o odmoru med delovnim casom in z določbami o dnevnem in tedenskem pocitku. Tako ima študent, ki dela, pravico:

- do dnevnega pocitka vsaj 12 ur,
- pravico do tedenskega pocitka vsaj 24 neprekinjenih ur,
- pravico do odmora med delovnim casom v trajanju 30 minut (ce dela polni delovni cas).

Osebe mlajše od 18 let uživajo pri delu posebno varstvo, ki se kaže pri prepovedi določenih oblik dela, pri trajanju dela in dnevnih in tedenskih pocitkih.

Zacasno delo dijakov in študentov podrobneje ureja Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje¹⁵ (v nadaljevanju: Pravilnik). Pravilnik je podrobneje opredelil osebe, ki lahko opravljajo delo preko študentskih napotnic. Tako lahko preko študentskih servisov delajo osebe, ki imajo status:

- dijaka,
- študenta (redni in izredni študenti),
- pavzerja (najdalj eno leto po izgubi statusa študenta in ne vec kot enkrat v casu študija),
- osebe, stare nad 15 let, ki so zakljucile osnovno šolo v tekocem šolskem letu in bodo status dijaka pridobile s pricetkom novega šolskega leta).

Katera oseba ima status dijaka oziroma študenta, ureja ustrezna podrocna zakonodaja.¹⁶ Pri tem je potrebno omeniti, da osebe, ki se šolajo po programih srednjega izobraževanja za odrasle, nimajo statusa dijaka temvec imajo status udeležencev izobraževanj za odrasle. Udeleženci izobraževanj za odrasle (t.i. izredni dijaki) v Pravilniku niso posebej omenjeni in kot taki ne smejo delati preko študentskih servisov.

Delo dijakov in študentov pa posredno urejajo tudi drugi zakonski in podzakonski akti. Tako med drugim Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju¹⁷ (v nadaljevanju: ZZVZZ) v svojem 17. clenu (6. tocka) doloca, da morajo biti dijaki in študenti pri opravljanju študentskega dela zavarovani za poškodbo pri delu in poklicno bolezen. Višino zneska, ki ga mora za posameznega študenta placati delodajalec doloci skupščina Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju: ZZZS).

Poleg tega so študenti, ki delajo preko študentskih servisov posebej zavarovani za invalidnost, telesno okvaro ali smrt, ki je posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni (26. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju¹⁸; v nadaljevanju: ZPIZ). Zavezanec za placilo prispevka so študentski servisi, prispevek pa se placa enkrat letno.

Preventivni zdravstveni pregledi študentov

Konec leta 2004 je postalo aktualno vprašanje preventivnih zdravstvenih pregledov za študente in dijake, ki opravljajo dela preko študentskih servisov. V zvezi s to problematiko je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: Ministrstvo za delo) izdalo navodila in pojasnilo svoja stališča.

Splošno

Za delo dijaka ali študenta je v celoti odgovoren delodajalec pri katerem poteka delovni proces oz. pri katerem se delo izvaja. Obveznost delodajalca po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu²⁰ (v nadaljevanju: ZVZD) je, da v popolnosti zagotovi delavcevo varnost in zdravje v zvezi z delom. Del teh obveznosti je, da mora zagotavljati zdravstvene preglede delavcev, s katerimi se že ob nastopu dela preveri delavcevo zdravstveno stanje in primernost za opravljanje določenega dela.

Delodajalec mora imeti v izjavi o varnosti izdelane ocene tveganj za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar na delovnih mestih in v delovnem okolju, ki so pod njegovim nadzorom. S tem v zvezi mora opredeljene vse predvidene zahteve in ukrepi, ki so potrebni za odpravo oz. za zmanjšanje ugotovljenih tveganj. Kot eden od predvidenih ukrepov mora biti natančno opredeljen tudi zdravstveni nadzor in s tem v zvezi tudi opravljanje zdravniških pregledov.

Delo študentov

Kot delavca opredeljuje ZVZD osebo, ki pri delodajalcu opravlja delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi ter tudi osebo, ki na kakršnikoli drugi pravni podlagi (recimo napotnica študentskega servisa) pri delodajalcu opravlja delo. Torej imajo študenti, ki opravljajo delo preko napotnic študentskih servisov, z vidika predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu, status delavca. Zato mora delodajalec ugotoviti, da so študenti zdravstveno sposobni za opravljanje del, na katera so napoteni oz. razporejeni. To pa lahko ugotovi samo z ustreznim zdravniškim spricevalom oz. potrdilom. Zaradi same narave študentskega dela (zacasna in enostavna dela) je Ministrstvo za delo za delo študentov opredelilo naslednje zahteve za posamezne primere.

Primer 1:

Študent opravlja dela, ki so tako enostavna in omejena da razen običajnih splošnih tveganj, ki so dnevno prisotna v vsakdanjem življenju, ne vsebujejo drugih tveganj, ki bi jih bilo potrebno posebej obravnavati (npr. urejanje in raznašanje pošte in dokumentacije po pisarnah, kratkotrajno delo na racunalniku lepljenje znamk na pisemske pošiljke,...)

Ker za ta dela ocena tveganja praviloma ni narejena, mora delodajalec v sodelovanju s strokovnim delavcem in pooblaščenim zdravnikom pisno evidentirati skupno ugotovitev, da gre v tem primeru za razmere, ko zadostuje zdravniško potrdilo, ki ga študent pridobi na podlagi opravljenega pregleda iz programa preventivnega zdravstvenega varstva študentov²¹ (sistematicni pregled).

Primer 2:

Študent opravlja del posameznih nalog oz. del, ki so bile obravnavane v primeru

sistematiziranega delovnega mesta npr. manj zahtevnih in manj nevarnih)

V tem primeru narejena ocena tveganja za sistematizirano delovno mesto ni več realna in so predvideni ukrepi lahko prezahtevni. Zato mora delodajalec v sodelovanju s strokovnim delavcem in pooblaščenim zdravnikom pisno evidentirati skupno ugotovitev, da gre v tem primeru za razmere, ko zadostuje zdravniško potrdilo, ki ga študent pridobi na podlagi opravljenega pregleda iz programa preventivnega zdravstvenega varstva študentov.

Primer 3:

Študent je razporejen na enostavno, nezahtevno in nenevarno delo oz. delovno mesto

V kolikor je za takšno delo oz. delovno mesto iz ocene tveganja razvidno, da nima tveganj, ki bi zahtevala druge usmerjene preglede in izpolnjevanje posebnih zdravstvenih zahtev za določeno delo v delovnem okolju, potem zadostuje zdravniško potrdilo, ki ga študent pridobi na podlagi opravljenega pregleda iz programa preventivnega zdravstvenega varstva študentov.

V zgornjih treh primerih mora delodajalec pridobiti original zdravniškega potrdila (za študente zacasno velja fotokopija do 60 mesecev starega vpisa v indeks študenta o preventivnem zdravniškem pregledu, za dijake pa potrdilo o preventivnem pregledu, ki ga izda šolski dispanzer) in ga hraniti za čas izvajanja dela. Po zaključku dela lahko original vrne študentu ter za morebitne nadaljnje potrebe hrani fotokopijo.

Primer 4:

Študent je razporejen na delo oz. delovno mesto, kjer je iz ocene tveganja razvidno, da je pri zdravniškem pregledu potrebno izvesti tudi druge usmerjene preglede in preiskave ter je zahtevano izpolnjevanje nekaterih posebnih zdravstvenih zahtev

V tem primeru mora študent opraviti ustrezen popoln preventivni zdravstveni pregled pri specialistu medicine dela tako kot vsi ostali delavci.

Na kaj morajo podjetja paziti?

Podjetja, ki se občasno ali stalno poslužujejo študentskega dela morajo biti pri tem pozorna na nekaj pomembnih zadev in sicer:

1. Napotnica pred pricetkom dela:

Študent, ki pricne z delom v podjetju, mora imeti pri sebi tudi veljavno napotnico. V primeru, da inšpekcija za delo ugotovi, da študent dela v podjetju brez veljavne napotnice, se takšno delo lahko smatra kot delo na crno. Delo na crno je prekršek in pomeni kršitev tako delovnih kot dohodninskih predpisov.

Podjetje se lahko nepotrebnim zapletom izogne tako, da napotnice za študente naroči samo.

V ta namen so v študentskih servisih pripravili več načinov naročanja napotnic z namenom, da bi podjetjem čim bolj olajšali delo. Podjetja lahko napotnico naročijo preko telefona, telefaksa, e-pošte. Študentski servisi bodo tudi v tem primeru preverili, če študenti, ki bodo v podjetju opravljali delo, izpolnjujejo vse zahteve za opravljanje takšnega dela (veljavni status,...).

2. Obveznost obveščanja DURS in Inšpektorata RS za delo:

Novi ZDoh je delodajalcem naložil dodatne obveznosti v okviru sprejemanja študentov na

delo. Tako mora vsak delodajalec, ki zaposli študenta na podlagi napotnice študentskega servisa, o tem obvestiti pristojni Davčni urad in pristojno Območno službo Inšpektorata za delo. O delu študenta mora delodajalec omenjeni ustanovi obvestiti najkasneje na dan začetka dela študenta. Da se izognejo odvecnim administrativnim opravilom in stroškom, lahko za obveščanje pooblastijo študentski servis, ki prijavo opravi namesto njih.

3. Placilo prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje za primer nesreče pri delu in poklicne bolezni:

Trenutno znaša prispevek za zdravstveno zavarovanje 642 SIT. Podjetja morajo študenta obvezno prijaviti v zavarovanje in zanj placati prispevek na vsako zaključeno napotnico posebej. Da se izognejo odvecnim administrativnim stroškom pa lahko pooblastijo študentski servis, da prijavo v zavarovanje in placilo prispevka opravi namesto njih. V tem primeru študentski servis prispevek podjetju zaračuna in ga na fakturi izkaže posebej.

4. Preventivni zdravstveni pregledi študentov:

Vsak študent, ki prične z delom pri delodajalcu mora biti zdravstveno sposoben za opravljanje dela. Zdravstveno sposobnost študenta delodajalec ugotavlja tako, da študenta napoti na preventivni zdravstveni pregled. Za lažja in enostavna dela sicer obstaja izjema, saj zadostuje potrdilo o opravljenem sistematičnem pregledu študenta.

5. Ravnanje v primeru poškodbe študenta pri delu:

Študenti so zdravstveno zavarovani za primer poškodbe pri delu. V primeru, da pride do poškodbe študenta pri delu, mora delodajalec:

- ukrepati v skladu z navodili ocene tveganja v podjetju,
- obvezno izpolniti obrazec ER-28 in ga izročiti študentu oziroma njegovemu zdravniku,
- o poškodbi obvestiti inšpekcijo za delo.